

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра журналістики

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КУЛЬТУРА МОВИ ТА ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК У ЗМІ**

Освітня програма: **Журналістика**
Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність: **061 Журналістика**

Галузь знань: **06 Журналістика**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “25” серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Культура мови та типологія помилок у ЗМІ
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Викладач	Савчук Руслана Любомирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики
Контактний телефон викладача	0978123234
E-mail викладача	ruslana-savchuk@ukr.net
Формат дисципліни	денна
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення методологічних і загальнонаукових аспектів курсу, особливостей виконання різних форм робіт. Згідно з графіком консультацій.
2. Анотація до курсу	
Предметом дисципліни «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ» є теоретичні підходи до кваліфікації понять «норма», «помилка», «комунікативна девіація», а також можливості використання надбань цих підходів у редакторській практиці. Об'єктом навчальної дисципліни є відхилення від мовних і мовленнєвих норм у текстах різних стилів і різних форм побутування мови. Курс «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ» тісно пов'язаний із навчальними дисциплінами «Мова ЗМІ», «Культура усного публічного мовлення», «Українська мова у професійному спілкуванні», також перебуває у зв'язку з багатьма суміжними дисциплінами: логікою, психологією, психолінгвістикою, риторикою, соціолінгвістикою, естетикою тощо.	
3. Мета та цілі курсу	
<i>Мета курсу:</i> формувати знання студентів про культуру мови та природу, причини і типи помилок; оволодіти теоретичною базою сучасної девіатології та практичними навичками редакторської роботи над анормативами. На основі теоретичних знань майбутні журналісти повинні вміти розпізнавати різні типи помилок, встановлювати причину відхилення від норми і редагувати текст. <i>Завдання (цілі) курсу:</i> – висвітлити основні етапи становлення та розвитку девіатології в світі та Україні; – дослідити проблематику помилки у видавничому процесі; – визначити роль типології помилок у редагуванні та коректурі тексту; – проаналізувати екстра- та інтралінгвальні причини помилок у різних видах редагованих текстів; – опрацювати та засвоїти матеріал, який допоможе чіткіше простежувати помилки та розрізняти їх типологію.	
4. Компетентності	
У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен здобути такі компетентності: – знання та розуміння предметної області й професійної діяльності журналіста; – здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності; – здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності; – здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях; – здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України; – здатність планувати свій час, працювати автономно, самостійно;	

- здатність працювати в колективі, мотивувати на досягнення мети, приймати раціональні рішення, створювати психологічно позитивний клімат, діяти на базі етичних принципів, готовність брати ініціативу на себе;
- здатність до побудови та реалізації власної траєкторії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до журналіста;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність володіти навичками ведення дискусії й наукової полеміки, написання аналітичних і публіцистичних текстів, дотримуватись норм правопису сучасної української мови;
- здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультурність, враховувати гендерний фактор;
- здатність вільно оперувати фаховими термінами для виконання професійних завдань;
- володіння основними мовознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів (зокрема публіцистичного);
- здатність кваліфіковано аналізувати навчальні матеріали й добирати посібники й підручники, які найбільше відповідають цілям і умовам навчання;
- здатність розвивати когнітивні, психомоторні, поведінкові механізми – пам'ять, увагу, критичне ставлення, почуття відповідальності та ін.;
- здатність ефективно і компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в професійній сфері;
- здатність проводити дослідницьку роботу, дотримуючись принципів академічної доброчесності;
- вільно спілкуватися з професійних питань державною мовою усно і письмово, використовувати її для організації ефективної комунікації та навчання;
- знати і розуміти систему мови, загальні властивості мистецтва слова, історію української мови, вміти застосовувати набуті знання у професійній діяльності;
- знати норми української літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності;
- організовувати процес свого навчання і самоосвіти (самостійної роботи); професійно-методичну та навчальну діяльність;
- володіти навичками пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, кваліфіковано презентувати результати професійної (наукової, інноваційної) діяльності із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють;
- бути здатним визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення;
- уміти аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сферах журналістики та мовознавства; оцінювати результати власних наукових досліджень із використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій;
- оцінювати розвиток мовознавчої, журналістської думки від давнини до сучасності, знати відомі праці українських і зарубіжних філософів, лінгвістів, культурологів, журналістів;
- дотримуватися правил академічної доброчесності.

5. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- орієнтуватися в основних теоретичних питаннях курсу «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ»;
- виробляти звичку контролювати своє письмо та мовлення (вимову, дикцію, інтонаційну виразність, правильність слововживання, логічність);
- робити редакторський аналіз авторського оригіналу;

– редагувати неправильно побудовані речення, виправляти орфоепічні і граматичні помилки в мові масмедіа; – аналізувати текст щодо правильності; – розпізнавати недоцільні відхилення від норми; – знати причину і рівень локалізації помилки; – знаходити оптимальні способи редагування; – характеризувати роль типології помилки у редагуванні та коректурі тексту; – аналізувати обставини допущених помилок у редагованих матеріалах.						
6. Організація навчання курсу						
Обсяг курсу						
Вид заняття				Загальна кількість годин		
лекції				18		
практичні заняття				18		
самостійна робота				54		
Ознаки курсу						
Семестр		Спеціальність	Курс (рік навчання)	Норматив- ний / вибірковий		
7		061 Журналістика	4	Норматив- ний		
Тематика курсу						
Тема, план		Форма заняття	Літерату- ра	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Помилки як об’єкт наукового вивчення 1. Вступ. Предмет і завдання курсу «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ». Зв’язок девіатології з іншими суміжними лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами. 2. Поняття «норма» і «помилка». 3. Історія вивчення помилок. 4. Методи дослідження помилок.		Лекція. Практич- не заняття. Самостій- на робота	Відпові- дно до списку рекомен- дованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно- методичних матеріалах до практичних занять. 2 год; 2 год; 6 год.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкла- дом
Тема 2. Психолінгвістичний аспект помилкової діяльності 1. Теорія мовленнєвої діяльності – теоретична база дослідження онтогенезу мовлення. 2. Зв’язок мови і мислення. 3. Породження мовлення: структура і моделі.		Лекція. Практич- не заняття. Самостій- на робота	Відпові- дно до списку рекомен- дованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно- методичних матеріалах до практичних занять. 2 год; 2 год; 6 год.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкла- дом

Тема 3. Типологія мовних помилок 1. Мовна компетенція. 2. Проблема типології мовних помилок. 3. Типи мовних помилок за співвіднесеністю їх із рівнем мовної системи. Немовні помилки. 4. Логічні помилки.	Лекція. Практичне заняття. Самостійна робота	Відповідно до списку рекомендованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять. 2 год; 2 год; 6 год.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом
Тема 4. Проблеми, пов'язані з опануванням мовленнєвою діяльністю 1. Помилки у процесі породження мовлення. 2. Проблеми, пов'язані з процесом сприйняття мовлення. 3. Слухання і його роль у комунікації.	Лекція. Практичне заняття. Самостійна робота	Відповідно до списку рекомендованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять. 2 год; 2 год; 6 год.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом
Тема 5. Помилки, зумовлені ситуацією білінгвізму 1. Двомовність (білінгвізм та диглосія) як джерело мовленнєвих помилок. 2. Суржик як протиприродна норма мовлення. Фонетична, лексична та граматична системи суржикової мови. 3. Комунікативні девіації, пов'язані з мовною компетенцією білінгвів. 4. Комунікативні невдачі лінгвокогнітивного характеру (пов'язані з культурною компетенцією).	Лекція. Практичне заняття. Самостійна робота	Відповідно до списку рекомендованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять. 2 год; 2 год; 6 год.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом
Тема 6. Помилки, спричинені учасниками комунікації 1. Сутність і природа комунікативних девіацій. 2. Прагматика спілкування. 3. Комунікативна компетенція	Лекція. Практичне заняття. Самостійна робота	Відповідно до списку рекомендованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання,	5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом

мовця. 4. Типи комунікативно-прагматичних помилок.			указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять. 2 год; 2 год; 6 год.		
Тема 7. Девіації, спричинені процесом контактом) 1. Комунікативні девіації, пов'язані зі стратегіями та постулатами спілкування. 2. Комунікативні невдачі, пов'язані з атмосферою та регістром спілкування. 3. Комунікативні девіації, пов'язані із соціальною складовою тональності спілкування. 4. Мовні невдачі, пов'язані з мовним кодом та порушенням законів референції. 5. Основні закони спілкування (за Й. Стерніним).	Лекція. Практичне заняття. Самостійна робота	Відповідно до списку рекомендованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять. 2 год; 2 год; 6 год.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом
Тема 8. Комунікативна культура: конфлікти в мовленнєвих актах 1. Конфлікти. Класифікація конфліктів. 2. Основні конфліктогени. 3. Типи конфліктних особистостей. 4. Рекомендації щодо подолання конфліктів.	Лекція. Практичне заняття. Самостійна робота	Відповідно до списку рекомендованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять. 2 год; 2 год; 6 год.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом
Тема 9. Помилки у редагуванні тексту 1. Робота над помилками стосовно постулатів редагування. Помилки стосовно конкретних норм редагування. 2. Комунікативні помилки як об'єкт уваги редактора. 3. Помилки реципієнта. 4. Врахування особливостей сприймання тексту під час редагування.	Лекція. Практичне заняття. Самостійна робота	Відповідно до списку рекомендованих джерел	Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять.	5 балів	Протягом семестру згідно з розкладом

5. Помилки редактора. Типові коректорські помилки.			2 год; 2 год; 6 год.		
6. Редактор як джерело спотворення тексту.					
7. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт «9.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Режим доступу: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-DVNZ-«Prykarpatskyi-natsionalnyi-universytet-imeni-Vasylia-Stefanyka».pdf Загальні 100 балів включають: 30 балів за практичні заняття; 10 балів за самостійну роботу; 10 балів за контрольну роботу; 50 балів за іспит.				
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично верифіковане висвітлення питань.				
Практичні заняття	Робота на практичному занятті оцінюється за п'ятибальною шкалою залежно від повноти відповіді студента.				
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.				
8. Політика курсу					
Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення 1 https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/положення-про-запобігання-плагіату-у-ДВНЗ-Прикарпатський-національний-університет-імені-Василя-Стефаника.pdf?fbclid=IwAR2OZ7ieedYbWar3YLAu5arEPfHIWJvA8ahWmpLODcN6M2XRt7GPFip0uT8 і Положення 2 https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/code_of_honor.doc?fbclid=IwAR14PNKG9iKdUn4NJsjoX0rOCZr7YVFeNGdlgE3J2alaDNsc_GiizOs3_NQ					
9. Рекомендована література					
1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 236 с. 2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. К. : В-й центр «Академія», 2004. 344 с. 3. Білоус М., Сербенська О. Екологія українського слова. Практичний словничок-довідник. – 2-е вид., випр. і доп. Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 68 с. 4. Волощак М. Неправильно-правильно : довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. К. : Просвіта, 2000. 128 с.					

5. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2006. 208 с.
6. Загнітко А. П., Домрачева І. Р. Основи мовленнєвої діяльності : навч. посіб. Донецьк : Укр. Культурологічний Центр, 2001. 56 с.
7. Загнітко А. Сучасні лінгвістичні теорії : монографія. – Донецьк : ДонНУ, 2006. 338 с.
8. Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів. Львів : ПАІС, 2003. 543 с.
9. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Л., 2000. 68 с.
10. Косенко Ю. В. Основи теорії мовленнєвої комунікації : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2013. 292 с.
11. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 135 с.
12. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посіб. К., 2007. 360 с.
13. Партико З. В. Загальне редагування. Нормативні основи : навч. посіб. Л. : Афіша, 2001. 416 с.
14. Проценко О. В. Прагматична самокорекція в українському спонтанному мовленні білінгвів (на матеріалі теле- та радіотекстів) : монографія ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. : Київський ун-т, 2005. 127 с.
15. Різун В. В. Літературне редагування : підручник. К. : Либідь, 1996. 240 с.
16. Сізова К. Л. Практикум з редагування : навч. посіб. / К. Л. Сізова, Н. М. Алексеєнко, Л. В. Бутко. К. : Наша культура і наука, 2007. 112 с.
17. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. К. : Наук. думка, 2019.
18. Шумарова Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму. – К. : Вид. центр КДЛУ, 2000. 283 с.

Викладач: кандидат філологічних наук, доцент **Савчук Руслана Любомирівна**